WASHINGTON D.C.

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

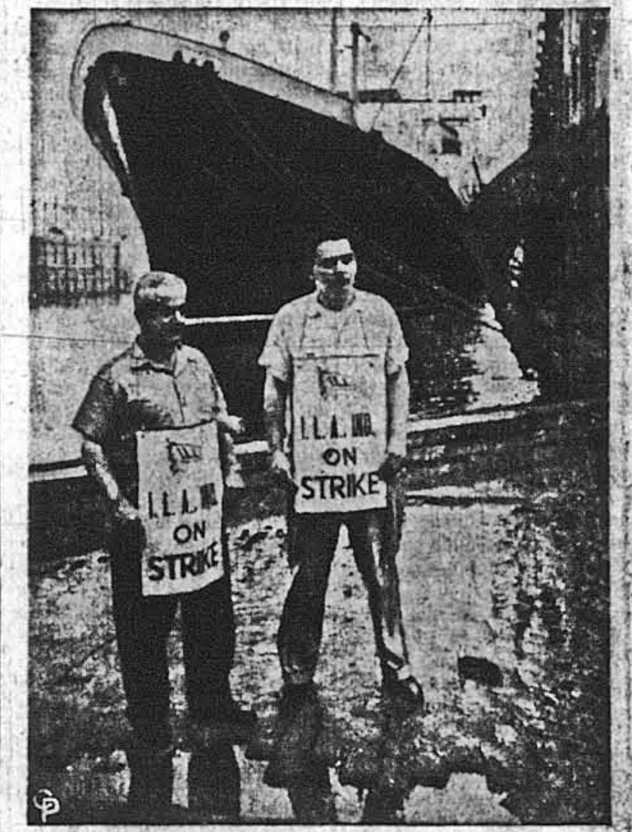
Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 191. ЦЕНТІВ 12 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, СУБОТА, 3-го ЖОВТНЯ (OCTOBER) 1959 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 191. VOL. LXVI.

СТРАЙК ПОРТОВИХ ВАНТАЖНИКІВ УНЕРУХОМИВ ВСІ ПОРТИ НА СХОДІ І НА ПІВДНІ ЗДА

Ню Йорк. — Корабельний вантажний рух в усіх портах східнього і південно-східнього побережжя Америки спаралізований, починаючи від четверга дня 1-го жовтня ц. р. внаслідок страйку портових вантажників, приналежних до спілки Міжнародна Асоціяція Портових Вантажників (ІЛА). Почався страйк у Ню Орлінс, в четвер о год. 2-ій по полудні, після того, як місцеві портові вантажники вийшли на страйк, вимагаючи нового контракту з корабельно-вантажними компаніями. Почався страйк, не зважаючи на те, що провід Асоціяції Портових Вантажників підписав окремий договір з компаніями, в якому зобов'язався, що портові вантажники будуть продовжувати свою працю до 15-го жовтня, значить, до часу устійнення базц й умов для нового контракту. До страйкарів з Ню Орлінс приєдналися згодом вантажники з південно-атлантійських портів і з пристаней Південної Затоки. Наприкінці дня страйк поширився на все східнє побережжя і залишив без обслуги вантажників понад 200 вантажних і багато пасажирських кораблів. В самому тільки Ню Йорку, згідно з інформаціями портової комісії, залишилося без вивантаження 94 пасажирські і вантажні кораблі. — Свої клунки мусіли виносити пасажири самі, або з допомогою корабельної залоги. Більші вантажі були зложені залогою кораблів на корабельних причалах. Замість яких 15 до 25 тисяч портових вантажників, що виходили на працю кожного дня у нюйоркському порті, працювало в четвер тільки 500 робітників і то в одному із бруклинських військових портів. Багато виглядів на скоре закінчення страйку портових вантажників немає і тому залізниці припинили вже доставу товарів до східних портів. Південні портові вантажники відмовилися продовжити дійсність дотеперішніх контрактів з корабельно-вантажними компаніями тому, що керівники цих компаній не запропонували їм ніякої підвишки заробітних платень після того, як минув реченець дійсности цих контрактів. Провід портових вантажників обвинувачує корабельно-вантажні компанії Півдня в тому, що вони діють „під диктатом" нюйоркської групи з корабельно-вантажних компаній. Представники портової адміністрації звернулися до президента Айзенгавера з проханням визнати ситуацію в портах „виїнятковим станом" і просити про судову заборону страйку.

СТРАЙК У НЮЙОРКСЬКОМУ ПОРТІ

Страйкуючі вантажники пікетують на тлі пасажирського корабля „Берлін" в одному із причалів нюйоркського порту.

„Міннеаполіс Морнінґ Трібюн" про 250-річчя Полтави в місті Мазепа в Міннесоті

Міннеаполіс, Мінн. — Щоденник „Міннеаполіс Морнінґ Трібюн" з дня 29-го вересня повідомляє про те, що 4-го жовтня в місті Мазепа в Міннесоті відбудеться відзначення 250-річчя битви під Полтавою. На цю врочистість приїдуть українці з цілого стейту Міннесоти автобусами, щоб бути присутніми на програмі, яка відбудеться під проводом професора Олександра Грановського, Проф. Грановський заявив кореспондентові часопису, що те місто назвав Мазепою один англієць, який захоплювався поемою лорда Байрона „Мазепа". Програму організує Відділ Українського Конґресового Комітету Америки, в ній будуть українські танки та виставка про українську культуру, а „Голос Америки" має —передавати цю програму поза залізну заслону. В повинці пишеться про те, що програна битва під Полтавою допомогла тодішній Московії поширитися до Чорного моря. (Про участь делеґації НТШ із Ню Йорку у відзначенні цих роковин писалося в „Свободі" з 26-го вересня ц. р.).

З'єдинена Арабська Республіка повела дипломатичну акцію проти комун. Китаю

Каїро. — Протест, що його офіційно зголосила З'єдинена Арабська Республіка проти запрошення лідера розв'язаної комуністичної партії в Сирії, Халіда Бахдаша, до виголошення промови на великій параді в Пейпінґу, не був тільки пропаґандивним маневром, а одним з актів зміненої єгипетської політики — стверджують закордонні обсерватори в Каїро. Уряд Арабської Республіки розіслав всім 25-м колишнім учасникам азійсько - африканської конференції в Бандунґу циркулярний меморіял з суґестією, щоб вони обнизили своє дипломатичне представництво в Пейпінґу з амбасадорського рівня на рівень шарже д'афер. Арабська Республіка мотивує своє становище актами агресії, що їх допускається комуністичний Китай — супроти Тибету, Індії, Ляосу, а востаннє й проти З'єдиненої Арабської Республіки. Ця остання добачує агресивні заміри китайських комуністів в їх демонстраційному фаворизуванні комуністичного ватажка з Сирії, найбільшого ворога режиму президента Насера. Єгипетський меморіял до членів Бандунської конференції пригадує, що тоді Чу Ен-лай разом із президентом Сукарно признавав конечність „волі і гідности" для всіх країн і народів Азії та що те становище він постійно ламає щораз новими актами агресії.

Азійсько-африканські народи палко підтримують справу Альжиру в ОН

Об'єднані Нації. — В минулий четвер 1 жовтня ц.р. цілий ряд репрезентантів азійсько-африканського бльоку в Об'єднаних Націях виступали з промовами на Генеральній Асамблеї, заступаючись за право Альжиру до самостійности та апелюючи до Франції, щоб вона повела безпосередні переговори з мусульманськими націоналістами з Альжиру. Суданський міністер закордонних справ Ахмед Хеїр апелював „до сумління французького народу". Міністер закордонних справ Лібії д-р Мохедін Фенікі критикував застереження де Голя, що вислід плебісциту в Альжирі має знайти затвердження від плебісциту в корінній Франції. Так само палко промовляв в справі Альжиру етіопський делегат Гаддіс Алемайегу. Також представники Лібії і Судану, солідаризуючись з З'єдиненою Арабською Республікою в справі бойкоту ізраїльських кораблів у плавбі по Суецькому каналі, не проминули заявити солідарність з альжирськими змаганнями. Однак усі вони стверджували поступ на шляху до розв'язання цієї проблеми. Поза тереном Об'єднаних Націй забрав голос в цій самій справі президент Тунісії Габіб Бурґуіба, який заявив в своїй радіо-промові до туніського народу в минулий четвер, що „було б злочином", якби не використано теперішньої нагоди для заведення миру в Альжирі після 5-річної тамошньої партизанської війни.

РОЗМОВИ З ХРУЩОВИМ НЕ ЗМІНИЛИ СИТУАЦІЇ — СТВЕРДЖУЮТЬ ОФІЦІЙНІ ЧИННИКИ ЗДА

Крістіян А. Гертер

Сен. Джан Ф. Кеннеді

Вашингтон. — Державний секретар Крістіян Гертер конферував у минулий четвер 1-го жовтня ц. р. з членами сенатської Комісії для закордонних зв'язків і Комісії для закордонних справ в Палаті репрезентантів, при чому головною темою тієї наради були відвідини Хрущова і їх наслідки. За пресовими ствердженнями, державний секретар заявив, що єдина користь з візити Хрущова було здобуття нагоди для „кращого взаємного розуміння", при чому Гертер висловив надію, що Хрущов, мабуть, позбувся деяких своїх попередніх фальшивих уявлень про Америку та її спосіб життя і відносин. З конкретних політичних справ — єдиною користю було скасування будь-якого ультимативного терміну для дальших нарад над справок Берліну. Позатим — говориться у підсумках конференції в державному департаменті — державний секретар підкреслив, що „важливі проблеми залишились для розв'язування їх і діла, а не слова, повинні бути критеріями в оцінці совєтських інтенцій". — У тому самому дусі висловився асистент державного секретаря Ендрю Г. Бердінґ, промовляючи в тому самому дні на зібранні Ліґи республіканських жінок в Дистрикті Колумбії. Запевнивши, що „ніодин американець, що є при розумі, не хоче війни", Е. Г. Бердінґ ствердив, що концепція Хрущова про „мирне співіснування" не є правильною розв'язкою для запевнення тривкого миру, бо вона ставить в основу існування теперішніх військово-політичних бльоків та закріплення існуючого статусу кво у широкому світі. Асистент державного секретаря виразно підкреслив, що ЗДА не хочуть причинитися до затвердження створеного Совєтами статусу кво. Якщо Совєти — заявив він — хочуть доказати ділами свою добру волю, то це знайде зрозуміння в З'єдинених Державах. — У тому самбму дні, майже ті самі думки висловив у своїй промові в університеті в Рачестері один із найвидатніших сенаторів з Демократичної партії, Джон Кеннеді, потенціяльний кандидат тієї партії у президентських виборах в наступному році. Він заявив, що „ми не осягнули (з розмов із Хрущовим) нічого виразного, нічого конкретного, нічого сутнього". Навіть „концесія", що її зробив Хрущов щодо Берліну, погодившись, щоб не ставити ніяких ультимативних реченців, не є ясна на тлі мрячної заяви Хрущова після його приїзду до Москви. — Приявний на нараді в державному департаменті республіканський сенатор Еверет Дірксон заявив, що він відніс враження, що конференція „на верхнинах" відбудеться імовірно „десь з початком нового року", але державний секретар Гертер сам ще нічого про термін не знає.

Організують Міжнародну Асоціяцію Розвитку з більйоновим капіталом

Вашингтон. — Одноголосно члени Світового банку і Міжнародного Фонду погодились на те, щоб зорганізувати ще одну інституцію з однобільйоновим капіталом, яка давала б позички недорозвиненим країнам. Членами вгорі згаданих фінансових інституцій є уряди 68-ох держав, і вони мали б бути і членами нової фінансово-позичкової інституції, що має називатися Міжнародною Асоціяцією Розвиткуку і яка буде у зв'язках зі Світовим Банком. Заснування цієї асоціяції запропонували ЗДА. Підсекретар скарбу — Даґлес Діллон заявив, що ціллю нової інституції є дати більше капіталів недорозвиненим державам. Нова інституція видаватиме позички в чужих валютах. ЗДА мають чужі валюти, які дістали за продаж харчів чужим країнам. ЗДА дадуть ці суми разом із долярами на рахунок свого уділу в Міжнародній Асоціяції Розвитку. Дехто боїться, що ЗДА, після створення цієї нової позичкової інституції зменшуватимуть, або й зовсім схочуть зліквідувати свою допомогу закордонові. Підсекретар Діллон заявив, що й інші промислові країни повинні допомагати недорозвиненим державам, щоб збільшити економіку вільного світу. Статут цієї нової позичкової інституції має виготовити в найближчих місяцях окремий комітет, складений з директорів Світового Банку, і предложити урядам до ратифікації. Уряди-члени Світового Банку стануть членами і Міжнародної Асоціяції Розвитку, і пропорційно до величини своїх уділів у Світовому Банку вкладатимуть свої уділи до нового позичкового банку. Нова інституція влегшуватиме дістати позичку, бо не вимагатиме таких ґарантій, як Світовий Банк.

„Хрущов, кат України" — темою лекції в американській школі

Рутерфорд, Н. Дж. — „Хрущов — кат України" було темою спеціяльної одногодинної лекції в місцевій середній школі св. Марії минулого четверга, 1-го жовтня перед полуднем. Лекцію виголосив п. Йосип Лисогір, заступник головного предсідника УНСоюзу, на спеціяльне запрошення Історичного Клюбу цієї школи. Спонукою до цієї лекції і до запрошення п. Лисогора на лектора дала англомовна „Свобода", що появилася 16-го вересня з нагоди приїзду Хрущова на відвідини до цієї країни. Зміст цієї „Свободи", що припадком попала в руки дирекції школи, був також предметом окремої дебати в клясі історії. На лекції п. Лисогора був приявний весь учительський збір і всі студенти в кількості понад 400 осіб. И. Лисогір представлений віце-президентом школи п. Дресселом, дав у своїй доповіді синтетичний огляд злочинів большевизму взагалі, а Хрущова зокрема в окупованій Україні, попередивши це загальними історичними інформаціями про Україну і її нарід.

Франція склала офіційну заяву в ОН у справі Альжиру

Париж. — Французький міністер закордонних справ Моріс Кув де Мурвіль, у своїй великій промові на Генеральній Асамблеї ОН в минулу середу 30 вересня ц. р. окрему частину промови присвятив справі Альжиру, склавши таким чином офіційну заяву, важливу з уваги на існуючу на денному порядку ОН скаргу проти Франції за її політику в Альжирі. Мурвіль боронив деклярацію президента де Голя про признання Альжирові права самовизначення, але під умовами — попереднього замирення в краю, участи всього населення Альжиру в плебісциті та залежности вислiду голосування від затвердження його плебісцитом в корінній Франції. Альжиру, казав Мурвіль, не можна прирівнювати до ніякої іншої заморської посілости Франції, бо в Альжирі живе понад мільйон заакліматизованих там уже европейців та альжирські мусульмани масово служать у французькому війську. Мурвіль твердив, що мусульманських вояків, що поборюють партизанів, є більше, ані ж усіх партизанів. Мусульманські націоналісти, мовляв, хочуть накинути населенню свою волю і свою владу, тим часом альжирський нарід ввесь мусить рішати сам про себе. — На тому самому засіданні Генеральної Асамблеї ОН промовляли індонезійський міністер д-р Алі Састраміджойо, який з признанням говорив про „поміркованy" відповідь альжирського закордонно-революційного уряду на пропозицію де Голя, та представник Ліберії, який також підтримував право альжирців на власну державу. — Тим часом у самій Франції французькі праві кола збираються демонструвати проти деклярації де Голя в справі Альжиру, як проти „зради" супроти Франції.

Пейпінґ святкує роковини комуністичної влади військовою парадою і бенкетом

Гонґ Конґ. — В четвер 1-го жовтня ц. р. (далекосхіднього часу) на велитенському майдані Небесного Миру в Пейпінґу, відбулась кількагодинна військова парада, на якій частини з усіх родів зброї дефілювали перед трибуною з найвищими головачами комунізму з цілого світу. Між ними були Мао Тсе-тунґ, Чу Ен-лай, члени комуно-китайської верхівки та десятки закордонних комуністичних ватажків. Напередодні відбувся у великій залі новозбудованого будинку парляменту бенкет з участю 5.000 осіб. У вступній промові Чу Ен-лай нахвалявся успіхами китайських комун, дармащо вони були критиковані московськ. комуністами. Водночас Чу Ен-лай висловив особливу радість з приводу приявности на тому бенкеті Хрущова та прославляв його за успіхи, що їх нібн Хрущов відніс під час своїх відвідин в З'єдинених Державах. У своїй промові Хрущов підкреслював потребу вирівнювати міжнародні спори шляхом переговорів, а не війною, та повторяв відомі свої фрази про мирне співіснування різних економічних систем. Комуно-китайське радіо з Пейпінґу зокрема підкреслило бадьорий і здоровий вигляд Хрущова, не зважаючи на його подорож ракетним літаком з Москви, яку він зробив зараз на другий день після того, як вернувся з Вашинґтону. Хрущов приїхав до Пейпінґу не заповіджений газетами, тому на вулицях ніхто його не вітав, — зате на тому масовому бенкеті приявні комуністи влаштували йому велику овацію.

Продовжуються переговори про заключення договору в сталевій промисловості

Питсбурґ, Па. — 1-го жовтня продовжувалися переговори про закінчення страйку в сталевій промисловості, згідно з закликом президента Айзенгавера з 30-го вересня. Про хід переговорів не подають відомостей, але вже появилися чутки, що представники сталеварень мають по раз перший в цьому спорі запропонувати збільшення заробітних платень. Але ті самі джерела остерігають, що немає місця на оптимізм, бо працедавці мають домагатися за те збільшення платень зміни в реґулямінi праці робітників, а цього представники сталеварів не зможуть прийняти. Голова спілки сталеварів Дейвід Мек-Доналд заявив, що він згори відкине подібні пропозиції. В четвер 1-го жовтня були дві наради представників, а в п'ятницю 2-го жовтня переговори мають продовжуватись. В Ню Йорку появилися чутки про збільшення платень на 9 центів від години праці і про швидке закінчення страйку. Те саме говорять і у Вашинґтоні.

УНС і Редакцію „Свободи" відвідали інж. О. Бойдуник і В. та С. Ласовські

Джерзі Сіті. — В четвер 1-го жовтня ц. р. головну канцелярію УНСоюзу та редакцію „Свободи" відвідав інж. Осип Бойдуник, член Проводу Організації Українських Націоналістів і відомий український політичний діяч, колишній голова Української Національної Ради. Інж. Бойдуник прибув до ЗДА з Европи на тимчасове перебування з метою відбути ряд доповідей по різних українських осередках тут і в Канаді. Останню таку поїздку він відбув восени 1955 року після голосної тоді кризи в УНРаді. Найближчі тижні перебуватиме інж. Бойдуник у Ню Йорку і в дні 18 жовтня виголосить тут доповідь п. н. „Що і як далі?", в якій дасть огляд й оцінку української ситуації у вільному світі у зв'язку з дійсністю в Україні і з міжнародною ситуацією. Редакцію „Свободи" відвідав інж. О. Бойдуник в супроводі д-ра Володимира Михайлова і ред. Василя Косаренка-Косаревича. — Цього ж самого дня відвідав УНСоюз і редакцію „Свободи" відомий український маляр Володимир Ласовський із дружиною Славою, що прибув з Арґентини до ЗДА на постійне перебування. Панство Ласовські поділилися в розмові з членами редакції інформаціями про українське життя в Арґентині та своїми плянами на майбутнє, вже тут у ЗДА. Володимир Ласовський відомий теж, як мистецький критик і рецензент.

Інж. Осип Бойдуник

Жертвами тайфуну в Японії впало коло 5,000 осіб

Токіо. — Число жертв тайфуну „Вера" з кінця минулого тижня вдвоє більше, ніж здавалося за початковими звідомленнями. До четверга 1 жовтня нараховано 3.570 убитих та 1.741 таких, що про них нема сліду. Таким чином число вбитих, мабуть, перевищить 5.000 осіб. Тайфун лютував в найгустіше заселеному обширі головного японського острова Гоншу, там, де зосереджених 1.400.-000 мешканців. До цього часу в історії Японії найгіршою катастрофою був буревій в 1934 році, коли-то згинуло 3.066 осіб.

Кир Йосиф Мартинець в Арґентині

Буенос Айрес. (сдо) — З нагоди Євхаристійного Національного Арґентинського Конґресу, який відбудеться в Кордобі в днях 7 - 11-го жовтня, і взяти участь в якому запрошено і українців, які матимуть для себе цілий день 9 жовтня, і укр. священики-католики Арґентини приїдуть на той день до Кордоби разом із численними вірними та церковним хором під проводом п. Василика, приїхав до Буенос Айресу з Бразилії Преосв. Кир Йосиф Мартинець ЧСВВ, екзарх для українців католиків Бразилії. Він довершить 4-го жовтня в місцевості Саранді під Б. Айресом посвячення новозбудованої церкви. У святі візьмуть участь всі українські католицькі священики Б. Айресу. Після Архиєрейської Служби Владика уділить вірним своє Архипастирське Благословення.

В АМЕРИЦІ

● **Незалежно від гураґану Ґрейсі** в стейті Вірджінія, 30-го вересня торнадо спричинило смерть сімох осіб, що згинули під руїнами дому в містечку Айві. Доля трьох осіб невідома. Число поранених важко устійнити.

● **Д-р Шілдс Воррен** із Гарвардського університету заявив, що людина мусітиме жити в умовах радіяції, бо атомову енерґію продукуватимуть в щораз то більшій кількості. Людський організм пристосується до радіяції, а наука винайде проти її шкідливого діяння відповідні засоби.

● **У Гайден - Плянетаріюмі** Американського Музею в Ню Йорку заінсталюють новий прожектор німецької фірми Цайсс, куплений за гроші з фундації Чарлза Гайдена.

● **Летунська команда на Алясці** повідомила про собаку Ред, що врятував життя полковникові Фетерсові, на якого напав був полярний ведмідь. Коли цей ведмідь, що важив 275 фунтів напав на полковника, Ред кинувся на нього ззаду і так довго зводив з ним двобій, поки не надбіг летун, який застрелив напасника.

● **30-го вересня в Шикаґо** ціни на живі свині впали на 50 центів від 100 фунтів, за які платили по 13.50 доляра. Такі самі ціни на свині були в березні 1956 року.

● **У Зайберсдорфі**, в Австрії за 25 миль на південь від Відня, посвячено наріжний камінь під будову великої дослідної стації, що має продукувати атомову енерґію, призначену для мирних цілей. Кошти будови тієї стації та її вивінування обраховано на $600,000, що їх заплатить Америка. На церемонії посвячення з нагоди третьої конференції Міжнародної аґенції атомової енерґії у Відні був приявний також голова американської державної Комісії атомової енерґії, Джон А. Мек-Кон.

У СВІТІ

● **Папа Іван XXIII** видав свою третю з черги Енцикліку, яку названо від перших її слів „Грата Рекордаціо" (Вдячна пам'ять) з закликом до католиків — молитися за те, щоб сучасні володарі світу набралися мудрости ладнати міжнародні спори мирним шляхом. Папа підкреслив, що „існують філософії", які ніяк не можна погодити з християнізмом. Ця Енцикліка, проголошена в „Оссерваторе Романо", має 1.500 слів і датована днем 26-го вересня 1959 року.

● **Об'єднані Нації плянують** збудувати поруч свого палацу в Ню Йорку окремий будинок для бібліотеки. Фундація Форда признала на цю ціль дол. 6.200.000. Будинок бібліотеки ОН має бути вдержаний в тому самому стилі, що й палац ОН. Остаточне рішення в цій справі мусить прийняти 82-членна Генеральна Асамблея.

● **У Москві** перебуває тепер американський секретар хліборобства Езра Тефт Бенсон, який протягом 16-ох днів має об'їхати цілий ряд держав, студіюючи в них стан хліборобства. Він був уже в Юґославії і в Польщі. З секретарем Бенсоном подорожують його дружина і дві доньки.

СВОБОДА SVOBODA

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РОКОВИНИ ЧЕРВОНОГО КИТАЮ

21-го вересня 1949 р., ще як тривала громадянська війна в Китаї, комуністи проголосили у Пейпінгу „Народну" Республіку, і від 1 жовтня того року почав діяти її перший уряд під головуванням Чу Ен-лая. Десятиріччя цієї події відзначають китайські комуністи саме тепер гучними святкуваннями, на які з'їхались комуністичні делегати з усіх країн світу. Найпочеснішим гостем серед них є Нікіта Хрущов. Ясно, що у повені промов, які з цього приводу ллються на бенкетах, академіях і маніфестаціях, прославляється в першу чергу осяги, здобуті комуно-китайським режимом протягом останніх десятьох років.

Саме 10 днів тому 21 вересня ц. р. в Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй, в зв'язку з пропозицією про прийняття комуністичного Китаю до цієї найвищої міжнародної установи, один із найкращих знавців далекосхідніх відносин, кол. асистент державного секретаря Волтер С. Робертсон, накреслив страхітливий образ 10-річного володіння комуністів на китайському суходолі. Мао Тсе-тунг, що любить, коли його звуть „китайським Леніним", признав був, що його режим винищив 800,000 „ворогів народу". Але Робертсон твердить, що число жертв того найкривавішого в історії Азії режиму охоплює яких вісімнадцять мільйонів. Поруч із жорстоким переслідуванням усіх противників комуністичної влади та насильницьким втолочуванням всього сільськогосподарського, промислового, освітнього, інтелектуального і суспільного життя в комуністичні шори, комуно-китайські правителі за перших десять років свого правління провели шість агресивних воєн: в Кореї, в Тибеті, Індокитаї, на Філіппінах, на Маляйському півострові і тепер у Ляосі. Останніми агресивними виступами комуністичного Китаю є зголошення претенсії на обшир величиною 40,000 кв. миль на півночі Індії та поновлення погрози „визволити" Формозу (Тайвань), себто заповідження нової авантюри в Формозькій протоці. Чу Ен-лай так з'ясував був відношення комуністичного Китаю до проблеми війни і миру: „Якщо у найближчій атомовій війні згине 300 мільйонів китайців, то все ще понад 300 мільйонів залишаться живими, отож Китай завжди буде переможцем".

На тлі такого цинізму, на тлі безприкладної нужди китайців у „комунах" і на на тлі безперервної агресивної зовнішньої політики, особливим глумом звучить прославлювання на пейпінгській параді Хрущова за його „миролюбну" місію в З'єдинених Державах та його „успіхи" в користь світового миру. Маніфестації в Пейпінгу мають на цілі відбудувати престиж китайських комуністів в очах азійсько-африканських народів, захитаний різнею в Тибеті та імперіялістичними витівками супроти Індії. Водночас вони мають дати новий доказ непорушности совєтсько-китайського союзу, опертого на спільному інтересі спільної боротьби проти вільного світу. Теорія про суперечність російсько-китайських інтересів, може, колись виправдається і колись може прийти до зудару між імперіялізмами Москви та Пейпінгу. Але це ще дуже-дуже далекі гіпотетичні можливості, а покищо комуністичний Китай потрібний Совєтському Союзові, щоб зв'язувати руки вільному світові на Середньому і Далекому Сході, а Совєтський Союз потрібний червоному Китаєві, як все ще головний постачальник зброї, машин і сирівців для розбудови китайського промислу.

10-ті роковини комуно-китайської влади пригадують вільному світу, в першу чергу Америці, ті величезні помилки, які зроблено на Далекому Сході. Ця політика була ще більш короткозорою й своїми наслідками ще страшнішою, ніж політика супроти Совєтського Союзу на терені Европи. Маючи на увазі виключно знищення Японії, ЗДА підтримували всі сили спротиву, що були на китайському суходолі, легковажачи одночасну гру совєтських емісарів, що протегували, озброювали та організували комуністів проти національно-республіканського режиму Чіянг Кай-шека. Ген. Алберт С. Ведемаєр, командант американських збройних сил в Китаї у р. р. 1944-46 та спеціяльний амбасадор президента ЗДА в Китаї в 1947 р., по нинішній день твердить, що катастрофа в Китаї прийшла тому, що злегковажено у Вашингтоні його звідомлення про комуністичну загрозу та настирливу пораду негайно виступити проти комуністів і підтримати Чіянг Кай-шека. Навіть довгі конґресові переслухання не вияснили остаточно, хто властиво завинив у тій катастрофі, коли чейже ключ до ситуації в Китаї знаходився під час останньої війни і безпосередньо після неї таки в руках величезної збройної потуги ЗДА.

Сьогодні можна тільки протиставитись кожній дальшій агресії китайських комуністів і підтримувати всі ті держави і всі ті рухи на Далекому Сході, що є ворожі Пейпінгові. Доля людства залежить від того, чи провалиться комуністичний режим в Китаї, так само від того, чи він провалиться на Сході Европи.

Євген Онацький

Невдала проба сил

На 23-24 вересня ц. р. в Арґентині був проголошений загальний страйк. Загальний страйк — дуже поважна річ, що має паралізувати фактично все життя в країні. Джек Лондон в одній із своїх новель описав страхіття, які мав би потягнути за собою справжній загальний страйк, проголошений на неозначений час для опанування робітниками всієї влади. Страйк, проголошений в Арґентині, мав бути обмежений тільки двома днями, але все ж, коли б він був дійсно загальний, вніс би він чимало хаосу й труднощів у суспільне життя. І цього дехто побоювався. І цього певно хотіли організатори страйку. Але, як сконстатував міністер державного господарства інж. Альсоґарай, — „замість викликати хаотичний стан, що відбився б у всій країні, страйковий рух занепав в перших же годинах після свого проголошення, виявляючи, що робітники всіх катеґорій не мають найменшого бажання грати на руку людям, які бавляться в політику, та ще й підривну . . ."

Уже за кілька годин перед початком страйку, інж. Альсоґарай у промові через радіо попередив країну, що він має характер явно політичний, не синдикальний, скерований на використання важкого економічного становища, в якому опинилася країна внаслідок безгосподарного хазяйнування попередніх, головно пероністичного, урядів. Це важке економічне становище, як було кілька разів перед тим сказано, досягне свого кульмінаційного пункту в жовтні місяці, але в листопаді загальний економічний стан почне швидким темпом поліпшуватися. Саме тому людям, заінтересованим у тому, щоб хаос у країні тривав, необхідно використати теперішній момент, бо він їм найбільш сприятливий. Хто ж ці люди?

Інж. Альсоґарай ні на хвилину не завагався, щоб їх визначити:

„Це — підривна діяльність типово комуністична, і в ній бере участь також екстремістичне крило пероністів. Треба точно визначити слова: не говоримо про перонізм взагалі, а лише про одне його крило, типово екстремістичне. І, крім того, типово комуністичне. Ці панове поробили низку маневрів у синдикатах, вживаючи всіляких засобів, щоб утягнути їх в страйк. Вчора і сьогодні по полудні застосовано насильницьку техніку: висилано на збори чужих синдикатів своїх людей, щоб викликати рішення шляхом не голосування, а проголошування . . ." Крім того широко застосовано техніку терору. Як сконстатував інж. Альсоґарай, за два дні страйку відбулося понад 70 бомбових замахів проти підприємств, що продовжували працювати, і навіть проти окремих робітників.

Але сталася несподівана річ: величезна маса робітництва, не заанґажована в уже попередньо проголошені синдикально-економічні страйки металюрґів та текстильників, виявила бажання не страйкувати, а працювати. Не зважаючи на постанову управи синдикату робітників міського транспорту приєднатися до страйку, водії трамваїв і тролейбусів з'явилися на роботу. По деяких виробнях робітники і навіть робітниці приходили озброєні, щоб протиставитися терористам. Банки почали працювати. Державні установи також. Крамниці повідчинялися. І вже в пополудневих годинах у Буенос Айресі вуличний рух прибрав цілком нормального вигляду. Інж. Альсоґарай констатував: „Оці події, що ми їх пережили протягом двох останніх днів, творять, мабуть, цілком новий етап, і їх можна вважати за найважливіші в останньому часі. Маленькі економічні факти, що ми їх тут (у промові) заналізували, втрачають рішуче всяку вагу супроти цієї спонтанної, особистої поведінки арґентинців, багатьох арґентинців, які пішли працювати тому, що день 23 вересня був поворотним пунктом у подіях наших днів, і вкаже дорогу, як нам знайти самих себе . . ."

Проба сил комуністично-пероністичного бльоку рішуче була невдала. Авторитет комуністичних провідників у робітничій масі, — не кажучи вже про масу населення, обуреного на терористичні акти, жертвою яких падають окремі приватні люди і громадське, а часто й приватне майно, — значно зменшився. Але й уряд, що під час страйку тримався майже пасивно, даючи подіям розвиватися всилу власної логіки, підбивши підсумки невдалої акції, зробив і собі логічні висновки: інж. Альсоґарай заявив, що вже видано наказ федеральним прокураторам розпочати по всіх провінційних столицях судову акцію припинення всякої діяльности комуністичної партії і позбавлення її права брати участь в найближчих виборах. Одночасно загострено акцію проти терористів, безпосередніх учасників терористичних актів і тих, що їх підготовляли чи про них знали: їх засилатимуть на південь, в арґентинський Сибір. Проте, як зазначив інж. Альсоґарай, „комунізму ми не знищимо самою ліквідацією комуністичної партії, забороною їй брати участь в виборах чи навіть акцією в синдикатах, де діють комуністи. Ми здобудемо в них ідеологічну перемогу, ми їм покажемо, що в вільних країнах можна осягнути добробут і розподіл багатств згідно з суспільною справедливістю, зберігаючи при тому свободу окремих осіб, що неможливо при комунізмі . . ."

Юрій Таркович

Торгівля ЗДА — СССР

Одно з головних і особливо настирливих домагань Хрущова полягає в тому, щоб ЗДА зобов'язалися до широких торговельних зв'язків з СССР. При цьому домагання це виглядає як типово большевицьке: СССР мав би одержувати товари на кредит, а Америка за всі куповані нею товари мала б негайно платити золотом або долярами.

Дотеперішні торговельні зв'язки між ЗДА і СССР насправді були мінімальними, бож Америка на ділі совєтських товарів не потребує, а Москва хоче в ЗДА придбавати в першу чергу так звані стратегічні матеріяли, які використовуються у військовій індустрії. Минулого року ЗДА продали Совєтському Союзові товарів всього лише на 3.4 мільйона долярів, а купили в СССР на суму 17,5 мільйона долярів. Коли взяти до уваги, що того ж року ЗДА експортували всіх своїх товарів на 16.3 мільярда долярів, як подає відома економістка Сільвія Портер, то дотеперішній товарообмін з СССР становив лише одну десяту відсотка загального товарообміну ЗДА з іншими країнами.

Хрущов хоче підвищити цей товарообмін до багатьох соток мільйонів долярів річно, з тим, щоб Москва купувала в ЗДА цілі фабрики і всі матеріяли, потрібні для збройної продукції. Хрущов зовсім не зацікавлений у закупі товарів широкого вжитку, отже незацікавлений у підвищенні життьового рівня підсовєтського населення, яке могло б настати в результаті широко розгорненої торгівлі. ЗДА, як уже сказано, совєтських товарів фактично не потребує, крім хібащо шкіри та дерева. Трудність полягає ще й в тому, що багато товарів, які б СССР хотів продавати Америці, ЗДА вже одержують від різних країн вільного світу, з якими мають тривкі торговельні договори.

Найнебезпечніша справа для ЗДА у торгівлі з СССР — це справа кредитів. Совєти не збираються платити за куповані ними товари золотом, долярами чи іншою твердою валютою. А високих кредитів Москві довіряти не можна, бож комуністи борги свої сплачують дуже неохоче. Тож усе виглядає так, що за американські товари Москва хотіла б розбудувати свою військову силу в такий спосіб, щоб потім за все це нічого не заплатити. Загальновідома історія з американськими військовими поставками Совєтському Союзові з часу останньої війни, за які московські большевики просто відмовилися заплатити. У розмовах з Хрущовим поставлено за першу передумову — поладнання справи боргів з останньої війни.

Якби Москва справді хотіла поширити торговельні зв'язки з ЗДА, на засадах чесної торгівлі, до для цього їй зовсім непотрібно було б американських кредитів. У фінансових колах відомо (про це були згадки і в „Свободі"), що СССР має величезні запаси золота. Фахівці підраховують, що Держбанк у Москві накопичив його не менше як на 7 мільярдів долярів. А деякі знавці справи доводять, що СССР має його аж на 10 мільярдів долярів. Це — величезні суми, коли врахувати, що найбагатша у світі країна, ЗДА, має золота дещо понад 20 мільярдів долярів. Ясно, що СССР може за свої золоті запаси роками купувати товари в ЗДА, не потребуючи жадного кредиту. Але Москва тримає рабською працею накопичений дорогоцінний метал для того, щоб у слушний час підривати ним валюти вільних держав чи переводити демпінґи, як це було в 30-их роках. Отже, можна здогадуватися, що вимога поширеної торгівлі на засаді американських кредитів — це певного роду шантаж Хрущова: „давайте товари на кредит або я вам затію ще якусь штучку десь в Берліні чи деінде". Хрущов хоче, щоб Америка кредитами від нього, сказати б, викупилася.

З другого боку треба мати також на увазі, що торговельні кола ЗДА знаходяться у доволі важкій ситуації відносно торгівлі з СССР. У ЗДА відомо, що більшість західньоевропейських держав з року на рік поширюють торгівлю з СССР, не даючи, правда, Москві поважних кредитів. І СССР має можливість вільно купувати американські товари через Англію або Швайцарію. Зрозуміло, що для ЗДА вигідніше було б торгувати з СССР прямо, без англійського чи іншого посередництва, якщо вже американські товари таким чи іншим шляхом знаходять дорогу до СССР.

Совєтська пропаґанда кожного дня на всі лади кричить про те, що СССР ось-ось доожене і випередить американську капіталістичну економіку. Це старався довести і Хрущов роз'їжджаючи по ЗДА. Але, не зважаючи на все це, Москва добивається не тільки поширення товарообміну з цією нібито збанкрутованою економікою, але ще й хоче одержати американські кредити, без яких, очевидно, Америку годі наздогнати.

Західня Німеччина не виключає зміни становища щодо Берліну

Бонн. — Західньо-німецькі політичні кола та навіть широка публічна опінія надзвичайно схвильовані можливістю дальших переговорів і різних проєктів розв'язки в проблемі Берліну, у зв'язку з вислідами розмов Айзенгавера і Хрущова. Заввага державного секретаря Гертера на його пресовій конференції в Об'єднаних Націях, що ЗДА не є проти мирового договору СССР із Східною Німеччиною, та заява през. Айзенгавера, що розв'язка проблеми Берліну повинна задовольнити всі заінтересовані сторони, при чому Айзенгавер назвав також Східню Німеччину, викликала острах в західньо-німецькій верхівці, чи випадком ЗДА не змінили свого становища. През. Айзенгавер окремим листом до Аденауера розвіяв цей острах, проте західньо-німецький уряд рахується з цим, що ЗДА можуть виявити на найближчій конференції в справі Берліну плявку тактику. Таке враження з відповідей шефа пресової служби в Бонні Фелікса фон Екгарда на його пресовій конференції в минулу середу. Він посередньо признав, що західньо-німецький уряд не відмовиться від переговорювання також про змінений стан в західньому Берліні, коби лиш зберегти його волю та свобідний комунікаційний зв'язок із Заходом.

ТРИ ЗІРОЧКИ

В одному вірші часто
славим ми
І серця жар і блиск зорі.
І, не знайшовши назви,
ставимо
Над ним три зірочки вгорі.

І нам, засліпленим оманою
У ту хвилину й невтямки,
Що думки просвітить
туманної
Не зможуть навіть і зірки.

СВГЕН ВАНДУРЕНКО

Одеса.

КОМУНІСТИЧНИЙ ШАНТАЖ І СПЕКУЛЯЦІЯ НА ЛЮДСЬКІЙ НУЖДІ

ЗВІДОМЛЕННЯ КОМІСІЇ ПАЛАТИ РЕПРЕЗЕНТАНТІВ У СПРАВАХ ПРОТИАМЕРИКАНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТИ З РОЗСЛІДУ КОМУНІСТИЧНИХ ПОСИЛКОВИХ ДІЙ*)

(Урядовий текст в українському перекладі)

(2)

До 1938 року аґенти чужоземних держав, з осідком і засягом дії у З'єдинених Державах Америки, не були зобов'язані звітувати про свої операції ніякій із установ уряду ЗДА. Навіть із запровадженням закону, відомого під назвою Акт про реєстрацію чужоземних аґентів з 1938 року, більшість чужоземних аґентів не зареєструвалась. Корпорація „Світові Туристи" зареєструвалась тільки в 1940 р., після того, як була засуджена судом за порушення постанови про обов'язок реєстрації. З приходом другої світової війни вимоги про обов'язковість реєстрації чужоземні аґенти не дотримували, не настоював та ній також і сам уряд.

Перед засудженням за порушення Акту про реєстрацію чужоземних аґентів корпорація „Світові Туристи" була замішана в справах фальшування пашпортів, в якому то напрямку повів слідство пашпортовий відділ державного департаменту. Під час слідства виявлено, що під керівництвом Якоба Голоса, як секретаря та керівника, в корпорації „Світові Туристи" ведено секретні подорожні рахунки для функціонерів і членів комуністичної партії ЗДА. З повного відома Голоса (Голоса), що його потім викрито, як совєтського шпигуна, комуністична партія розсилала по світі своїх членів з допомогою пофальшованих метрик, натуралізаційних паперів або навіть і автентичних документів, що належали іншим особам, а не комуністам, які ними користувались. Після перегляду конт А. Блейка і Джорджа Прімова, що були засекреченими контами комуністичної партії, веденими корпорацією „Світові Туристи", виявлено, що комуністична партія висилала сотки своїх членів і аґентів для вишколу в комуністичних школах або для участи в комуністичних імпрезах. Цей факт підтверджений конспіративними діями корпорації „Світові Туристи" та іншими секретними комуністичними призначеннями. Ірла Бровдера, тодішнього провідника комуністичної партії у З'єдинених Державах Америки, засуджено за користування фальшивим пашпортом на підставі даних, одержаних із актів корпорації „Світові Туристи".

Прибутки, що їх мала корпорація „Світові Туристи" із контракту з Торґсіном, доповнені прибутками з продажу совєтських сертифікатів за золото та прибутками з подорожніх і посилкових контрактів з Інтуристом, використовувано на фінансування деяких акцій комуністичної партії у ЗДА і на підтримку совєтського аґента-шпигуна Якоба Голоса. Прибутки з посилкової торговельної діяльности перевищували прибутки, що їх мала корпорація „Світові Туристи" з інших підприємств. Цей факт висвітлює декларація корпорації „Світові Туристи", яка охоплює період від 1 січня до 31 березня 1947 року. Подаючи в цій декларації загальну суму прибутку за той період у висоті 52,207.72 дол., водночас із цим стверджено, що прибутки з самої тільки висилки пакунків дали 50,915.10 долярів.

Торговельна діяльність з висиланням допомогових пакунків мусіла бути припинена в передвоєнному критичному періоді і потім під час другої світової війни. З закінченням цієї війни країни Східньої і Західньої Европи були спустошені, і населення цих країн відчувало гостру нестачу харчів та одягу. Щоб допомогти европейським народам в цій скруті, американська нація створила з допомогою уряду аґенцію КЕР (CARE), яка, починаючи з квітня 1946 року, почала розподіляти харчові пачки поміж населенням Франції. Наприкінці 1946 року пачки цієї аґенції, або т. зв. КЕР-пакети, розподілювано вже поміж населенням Італії, Греції, Австрії, Чехо-Словаччини, Польщі, Бельгії, Норвегії, Фінляндії та в трьох західніх зонах Німеччини. У 1947 році змогло одержувати КЕР-пакети також населення Англії, Болгарії, Румунії та Мадярщини. В усіх цих країнах КЕР-пакети розподілювано для полегшення голоду і нужди населення, спричинених війною, вільно, без ніяких митних та інших оплат.

Совєтський Союз не дозволив своїм підлеглим одержувати допомогу харчовими КЕР-пакетами. Після того, як Совєти встановили контролю над своїми сателітами, допомогову діяльність аґенції КЕР в усіх цих країнах припинено. Аґенцію КЕР почали обвинувачувати в протиурядовій акції, і вона мусіла сама залишати дану територію або була примушувана до того сателітними урядами з тим, щоб допомогова акція відбувалася тільки через комуністичні режими. Польща анулювала свій контракт з аґенцією КЕР всередині 1949 року. Чехо-Словаччина після комуністичного перевороту в половині 1948 року почала кампанію проти КЕР-аґенції, і вона припинила свою діяльність у тій країні в липні 1950 року. Поза залізною заслоною від травня 1946 року до липня 1950 року аґенція КЕР розподілила 51,266 пачок у Румунії, 15,716 пачок у Болгарії, 48,165 пачок у Мадярщині, 204,819 пачок у Польщі і 166,648 в Чехо-Словаччині.

Посилки до СССР

Кремль ніколи не дозволяв для зменшення голоду й нужди своїх громадян, щоб вони одержували посилки з харчами й одягом, вільні від оподаткування. Комуністичний режим Совєтського Союзу потребує фінансової підтримки, яка в очах комуністичних провідників є багато важливішою, ніж допомога потребуючим громадянам. Очевидно, що Кремль, на основі свого досвіду з-перед другої світової війни, знав, що коли його громадяни попадуть знову в подібну скруту, то їхні кревні в З'єдинених Державах та інших вільних країнах із твердою валютою поспішать в допомогою, без уваги на ціну, яку комуністичний режим висмоктуватиме з них, взаміну за привілей помагати потребуючим.

Кремлівський бизнес на допомогових посилках почав процвітати з кінцем війни. Яких шість компаній у З'єдинених Державах, в додачу до корпорації „Світові Туристи", або мали контракти з Інтуристом, або дістали дозвіл на висилання посилок до Совєтського Союзу і деяких сателітних країн. За контрактами з Інтуристом, компанії не тільки діставали харчі й одяг для пересилання, але й діяли безпосередньо, як аґенти совєтського уряду, побираючи совєтські поштові й митні оплати. Ці поштові й митні оплати, встановлені в договорах з Інтуристом, компанії пересилали до Державного банку СССР у Москві на рахунок Інтуриста.

(Далі буде).

Іван Смолій

У ЗЕЛЕНОМУ ПІДГІР'Ї

(Повість)

(2)

— Чорт його знає, що воно. Я його і в комсомол ввів. Думалось, буде хороший співробітник. Так я його й рекомендував райпарткомові. А вийшло не те. Знаєш, чого приїздив до нас Нахімов? Я й не казав тобі. Не часто він у нас буває, приходи ти, мовляв, до мене, я старіший. А от приїхав. Я гощу його, а він тільки всього, що отим собакою хвалиться, що його недавно привіз. А потім став глузувати . . . Не часто, мов, я навідуюся до нього, ніби нема в моєму участку підозрілих людей. Неділь зо дві пройшло, а ми, мовляв, йому ні одного підозрілого не привели. А біля нього однієї спокійної ночі нема. Диверсанти пхаються на кордон ніч-у-ніч. Слідів повно на зораній смузі. А всі сліди, біг, ведуть у наш участок; у нас банда загніздилася.

— Ні про яку банду в нашому участку ти досі не згадував, — здивувався Рябошапка.

— Бо такої нема. Сволота він — вигадує! Може хотів би, щоб я пиячив з ним по три дні, як колись Яригін. А мені це противне. Я своє діло знаю.

Аксаков заходив по кімнаті, видимо схвильований згадкою про немилу розмову.

— Ти подумай, — заговорив він по хвилині. — Питає мене Нахімов, чи є в мене такий Василь Усташ. Я й притакнув. А він на те тільки посміхнувся. Знайомий, мовляв. І що ж я про нього думаю. Кажу, що слідкую за ним. Слідкуєш, каже Нахімов. Не так легко за ним слідкувати. Позавчора бачили його в Полонинськім, вчора в Горішній Махівці, до того ж виявляється, що групу, яку ми відбили на кордоні, вів теж Усташ. І навіть так влаштував розгромлених, що нікого досі ми не зуміли впіймати.

— А як ти знаєш, що це Усташева робота? — питаю.

— Як знаю? — каже Нахімов. — Я б тобі його скованого перед очі привів. Мали ми вже його в руках, та обеззброїв конвоїрів і втік.

— І вже не знаю, як воно могло бути, — заходив знову Аксаков по кімнаті. — Наскочили на них, казав Нахімов, над самим кордоном в хащах. Усташ там був і ще другий, отой здоровило, невідлучний Усташів побратим. Вони обидва разом всюди ходять. Вели їх, уже недалеко застави Нахімова були, як нараз зчинилася суматоха. І розібрати важко, казав Нахімов, як воно було. Кинувся отой здоровило на переднього конвоїра, а Усташ з другим зчепився, зброю йому вирвав і на смерть штиком проколов. Другого ж конвоїра живим оставили, бо встиг той вистрелити. Кинулися з застави наші на конях, а ті до ріки і на німецький бік . . . Така то історія. З того ж і наказав Нахімов виселити обидві сім'ї, та так тихцем, щоб і молодих захопити. І не вдалося.

А ти чув, Роза викликає мене? Ота чорнява товстуха. Поїдеш зі мною?

— А чому б ні?

— Я жартую, — зупинив Рябошапку Аксаков. — Для такого діла тебе шкода. А хто ж тоді мої діла вестиме? Візьму я з собою Раяна. Та й де ж отой чортів Раян?

Раян в'їздив саме у ворота застави. Шерсть коня темніла, наче хто облив його водою. Боки знімалися в уривчастому віддихові, з морди текла піна.

Бійці обступили Раяна, а він, теж укритий потом, сидів у сідлі, вишкіривши зуби, і споглядав угору на Аксакова, що саме з'явився в вікні.

— Ото Раян! — гукнув Аксаков, відчуваючи, що той жде похвали. — Таки осідлав! Молодчина! Та тепер пошвидше мотайся. У нас дорога, поїдеш зі мною. Відведи цього, нехай днів зо три відклигає, та сідлай мені й собі.

2

Виїхавши з станиці повз мовчазного вартового, їздці пустили зразу коней учвал селами, що наче нанизані слалися долиною річки. У гарячому літньому пополудні здіймалася за їздцями курява, і діти, зачувши тупотіння, кидали гру в дорожньому пилі й крилися за воротами.

За другим селом стало вже зовсім безлюдно. Гірські хребти звузили просторінь неба в глибокому просмику. Річка й дорога переплелися наче два ремені — сірий і кришталевий, утворюючи так з десяток бродів. Коней пустили повільніше, бо вода, збита кінськими копитами, змочувала верщників.

Підмиті річкою береги жовтіли блідо, відслонюючи обриси звітрілих скель. Вільшина, ялівець та терниця зеленіли купинами понад обривами на клаптях пригожого ґрунту. А далі вище тягнулися запущені ялові перелоги ген аж до лісу.

Аксаков їхав попереду та все натискав коня острогами й нетерпеливився. І чому він сам не поїхав вночі? Може б Усташ дав взяти себе, не підозріваючи нічого. Вони ж обидва наче приятелі. Дивна ця приязнь. Таке іноді трапляється. Заприязнився з цим верховинцем ще минулої осени, коли влаштовували по селах кіносеанси. Спектаклі влаштовувано під голим небом. Полотнище екрану розвішували між деревами на пригожій луці. На екрані оживали світляні подоби, між ними сам вождь, масивний, вусатий, грізний промовляв мовою, якої верховинці й не розуміли.

А потім показували щось справді цікаве. З'явилися незнані міста, багато людей. Вони лаштувалися в дорогу, їхали кораблями по льодовому морі. Криґа скувала хід кораблів. Снiги й лід покрили все. Літаки у відважних польотах кружляли над засніженими просторами, шукаючи пропалих. Знайшли! Герой-провідник. Виснажений, але радісний. Везуть усіх в теплі сторони, вітають.

— Це Папанін! — пояснив він тоді молодому верховинцеві, що стояв біля нього.

— Знаю.

— Невже? — Він приглянувся уважніше до обличчя парубка. — Звідки ти знаєш?

— Про славних людей знає цілий світ.

Він захопився цією простою відповіддю, затримав парубка біля себе, почастував папіроскою. Потім показав йому таємниці кіноапаратури, щораз більше дивуючись, звідки в цього хлопця стільки знання, а передусім така свобода в поведінці. Між сотнями насторожених облич оте було спокійне. В очах цієї молодої людини світилися думка і воля, якась дивна певність себе. Впросився тоді до Усташа на нічліг, заприязнився . . .

— Знову бісів брід! — вилаявся Аксаков під зливою води з-під кінських копит.

— Я досі налічив сім! — Раянові зуби забіліли аж по кутні, — а ще зо сім буде.

— Давай, об'їдемо понад річку! — завернув Аксаков коня вгору берегом. Утоптана стежина вилася понад урвищем. Камінці котилися з-під кінських ніг і сплескували в воді внизу.

Протихрущовські демонстрації в Питсбургу

Питсбург. — В неділю, дня 20 вересня ц. р., на чотири дні перед приїздом Хрущова до Питсбургу, відбулася тут спокійна, але ж промовиста жалобна антихрущовська демонстрація. Започатковано цю демонстрацію поминальною панахидою у Меморіял Голл в Окленді, що його відправили десять українських православних священиків під проводом декана Питсбурґської дієцезії о. прот. Івана Шкурера. Відправлено цю панахиду над поставленою серед залі великою могилою, покритою жалобним серпанком й оточеною американськими й українськими прапорами і з великим дерев'яним хрестом, перевитим стягою із написом слів Линколна „Слава мученикам — ганьба катам!" Перед панахидою були виголошені проповіді о. прот. А. Беком англійською мовою та о. прот. А. Двораківським українською мовою. А проповіді були присвячені пам'яті мільйонів українців повбиваних або замучених голодом, холодом і знущаннями по в'язницях, концентраційних таборах і на засланні. Після панахиди відбулася імпозантна демонстрація, в якій взяло участь понад тисячу українців, литовців, мадярів і словаків. Українську національну групу репрезентував і промовляв п. Петро Деркач, голова Об'єднаних Українсько-Американських Організацій Західньої Пенсилвенії. Програмою маніфестації проводив Вільям Тепсик, президент організації „Добровольці Свободи". Під час демонстрації промовляли представники окремих національностей, між ними від українців п. Михайло Комічак, як теж репрезентація американського політичного світу судя Луїс МекБрайд та суддя Найвищого Суду стейту Пенсилвенія Майкел А. Мюсманно. У своїй промові суддя Мюсманно ствердив, що згідно із закликом през. Айзенгавера, Хрущова треба зустрічати чемно і ввічливо. Але ця вимога не визначає, щоб американці й інші національності мали викреслити із своєї пам'яті все те, на чому комуністичний режим побудований, як і всі ті рани, що їх він завдав людству. Після цього ствердження суддя Мюсманно натаврував негідну й образливу поведінку Хрущова під час його виступу в Національному Клюбі Преси та інших нагодах, де він відмовився відповідати на ставлені йому питання, зокрема в справі Мадярщини. Поведінка Хрущова під час цієї пресової конференції була — за словами судді Мюсманна — цілком ганебною, негідною становища голови держави. На закінчення демонстрації прийнято низку резолюцій, що їх переслано през. Айзенгаверові. В одній із цих резолюцій, стверджено, що учасники демонстрації будуть молитися за те, щоб йому пощастило здійснити гасла свободи і незалежности, проголошені ним в проклямації Тижня Поневолених Націй. Після демонстрації члени місцевих українських організацій роздавали летючки й інший пропагандивний матеріял поміж населенням міста. В багатьох випадках інтервеніювала поліція, яка ув'язнила і після короткого притримання звільнила 7 осіб. Демонстрація знайшла широкий відгомін серед населення Питсбурґу і в місцевих американських газетах, які подали вичерпні звідомлення про ці події, ілюстровані численними фотографіями. Під час приїзду Хрущова до Питсбурґу, вночі з 23 на 24 вересня, і під час його перебування в Питсбурґу українці пікетували з відповідними транспарентами готель, у якому він перебував.

А. Б.

ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Протихрудовська демонстрація в Пассейку, Н. Дж.

13-го вересня надовго залишиться в пам'яті жителів Пассейку, Кліфтону й околиці, бо того дня українці названих місцевостей, без різниці політичних і релігійних визнань, гідно протестували проти приїзду ката України до Америки. Демонстрацію попередила торжественна Панахида в православній церкві св. Вознесіння, яку відправив о. прот. Степан Білак, а співав хор під орудою проф. Вожаківського. По Панахиді о. прот. Білак сказав тепле слово до присутніх, які вщерть виповнили церкву, і підкреслив, що ми не маємо іншої зброї як тільки живе слово, й воно дійде туди, де його почують й зрозуміють трагедію нашого народу.

По Панахиді присутні перейшли до новонабутого будинку „Української Централі" при Говп Евню, де відбулася масова демонстрація проти приїзду Хрущова до нашої країни. Демонстрацію почато виконанням американського і українського гимнів мандоліновою оркестрою під орудою Я. Костишина. Демонстрацію відкрив голова Демонстраційного Комітету о. прот. Білак вказуючи на її важливість. До слова попросив о. Білак посадника міста П. Де-Мюро, якого заповнена заля привітала грімкими оплесками. Достойний гість звернув свою увагу на дівчат і хлопців із мандолінової оркестри, і заявив, що українці, маючи такий доріст, можуть бути спокійними за своє майбутнє. Промову посадника Де-Мюро присутні кількакратно переривали гучними оплесками. Була вона протикомуністична і висловлювала глибоку надію, що недалекий день, як провалиться комуна, і український нарід заживе вільним життям з другими народами.

Дальшим промовцем була пані Месс, яка говорила по англійськи, хто такий Хрущов і змалювала його постать в найчорніших красках. Сумівка Падох виголосила вірш Чупринки, а потім виголосив доповідь про Хрущова й комуністичну кліку проф. Вожаківський, очевидець голоду в Україні. Він змалював належними красками Хрущова і його злочини супроти України. Доповідач протестував проти приїзду на цю святу землю Вашингтона того вампіра, який іде скріпити свій авторитет і вбити віру в поневолених народів на їх визволення.

Пані Месс відчитала резолюції англійською мовою, а п. Ховайло українською. Присутні резолюції схвалили. Юнак Рудакевич відчитав ще вірша, п. Яремко в кількох словах подав до відома про набуття „Української Централі".

Голова місцевого Відділу УКА д-р Ничка ствердив, що приїзд Хрущова спричинився до популяризації нашого імени в світі, ще ніколи американська преса не писала про нас так і так багато, як тепер. Звернувся з проханням посилити датки на Національний Фонд, який дозволить УККА вести належну й посилену боротьбу в обороні нашого народу. В заключному слові о. прот. Білак подякував присутнім за участь в демонстрації і взивав до взаїмної любови всіх. Відспіванням „Не пора" закінчено цю вдалу демонстрацію проти Хрущова.

(Пя)

З наших буднів

ПРИЧИНОК ДО МОВНОГО ПИТАННЯ

На початку шкільного року слід би було присвятити цей фейлетон нашим школярам, але мені чомусь прийшла до голови ідея присвятити його їхнім матерям.

Жаль мені новоприбулих українсько-американських матерів. Жаль сердечний! Оце, бувало, на вакаціях, сяде собі купка мамусь денебудь на пляжі на пісочку чи на камінчиках, та й, як тії чайки при битій дорозі, плачуть й бідкаються над одним: що діти забувають по українськи говорити. . . І не багато помагають школи і табори, Пласт і СУМА, МУН і ОДУМ. Ще дім трохи рятує ситуацію. А тільки вийдуть діти поза хату — ґуд-бай, Україно!

А тому, що Америка, це країна парадоксів то не буває без них і в нашій еміґрантській дійсності.

— Мій синок, — розповідає одна мамуся, — поки ми жили між чужими, до п'ятого року життя не знав по-англійськи, крім такого „окей" чи „ґуд-бай". А тільки ми перейшли жити в українську дільницю, тільки він скомпанувався з нашими дітьми, — за три тижні став щебетати по-англійськи аж любо!

Один із наших адвокатів, з тут народженого покоління американських українців, мав охоту віддати синка і доню до одного з літніх таборів, між „скитальських", як казав, дітей, щоб і його потомство навчилось по-українськи говорити. Спеціяльно з тією метою поїхав на цю оселю, побув на ній два дні, прислухаючись до щебетання таборової громади, і, на кінець, сумно похитав головою:

— Ні, — сказав керівникові оселі, — то ж немає глузду давати сюди таких дітей, як мої: по-англійськи вони вже вміють, а по-українськи тут не навчаться . . .

Все ж таки цікаве явище помічається останніми роками, наприклад, на Союзівці: деякі матері з другого, тут народженого покоління „починають „маніфестаційно" говорити до своїх дітей (з третього покоління) по - українськи. Як уміють, так піють, калічать, мучаться, але говорять. І, навпаки, бувають випадки, що деякі скитальські матері занадто вже маніфестаційно і завчасно американізують своїх діточок. Пані К., керівничка одного з дитячих таборів, з сльозами в очах жалілась, що всю українізацію в таборі псувала їй якраз „скитальська" дитина, та ще в додатку дочка визначних громадянських діячів . . .

— Уявіть собі, — лебеділа пані - керівничка, — я вчу дівчинку деклямувати „Мово рідна, слово рідне", — а тут рідна мама викликає дитину до телефону і в моїй приявності говорить з нею по-англійськи.

Отакі наші вічні клопоти з „рідною мовою і словом рідним . . ." Тягнуться вони за нами, мов тая гума, ще від часів Руської Трійці і горезвісної війни за „твердий" знак, фонетику і етимологію, почерез трагічні переживання з „укрмовою" Мини Мазайла, аж до наших днів. Он, чужі люди вже на Місяць мандрують, а ми ще далі колупаємось у мовному питанні . . . А коли ж його братися за будову держави?

Ікер

Перша українська гімназія в стейті Мишиґен

Українці в Дітройті можуть похвалитись не тільки економічним доробком, що на засаді федеральних законів розбудували мільйонову установу „Федерал Кредіт Уніон", але й новим „свіжим" народним доробком у культурній ділянці. Засновано тут на повних федеральних законах першу українську середню школу — або, як звикли ми до давнішого терміну, першу українську гімназію.

До цілого ряду українських шкіл в Америці дійшла ще одна, що опромінить українське ім'я, і українську культуру. Цей дар українському народові передала Українська Католицька Церква і її свідома та відома з пожертв Українська Церковна Громада в Гетремк, східня частина Дітройту, 10 вересня відчинились двері до нового храму науки. Це був перший інавґураційний день і перший рік навчання, який відкрив о. декан д-р Степан Кнап, місцевий парох і основник першої української гімназії в Мишиґені.

У відозві до Української Громади Дітройту — читаємо:

„Наша Українська Католицька Громада в Гемтремку — вписується золотими буквами до скарбниці української культури своїм культурно - патріотичним почином, бо довершує діло заснування першої середньої української католицької школи в стейті Мишиґен. Можемо бути гордими нашого почину. Цього року відчиняємо двері до нового храму науки, й пригадуємо слова Ісуса Христа, найбільшого вчителя світу „Ідіть і научайте всі народи" — а також й Шевченкові слова: „Учітеся, брати мої . . . . " Хай благословить Всевишній Господь усіх, що поклали цеглу під будову цього храму, всіх, що розуміли цей благородний, великий почин. Школа, говорить відозва — її діти, і, її вир'яд, це ваша приватна власність. Це ваш український, громадський твір. Це ваш город, в якому ростимуть і розвиватимуться цвіти нашої молоді. Ви, освітили дорогу своїм дітям, дорогу, на якій вони повинні знайти „і щире серце і щиру правду, і слово ласкаве, а може і славу". Ми, будемо старатися дати дітям добру середню освіту, підбирати найкращий учительський склад, мати для них найкращий вирiяд і виховувати їх гідно з Божими законами. Будемо шліфувати душу дитини, для шляхетних ідей і цілей, для любови до Бога, до вас, до української нації.

Будемо плекати в них, чувства сантименту й прив'язання для української культури, історії, традицій, для української мови, літератури, мистецтва й української пісні. Нашим обов'язком буде подбати про зразкове виховання шкільної молоді й витворити шляхетні прикмети її душі.

Наш клич: Зберігаймо українську душу дитини — а кожна українська дитина, до української школи!

Роман Дацко

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками 22-мільйонового майна організації!

ЗАТЕМНЕННЯ СОНЦЯ НА СХОДІ ЗДА

Ню Йорк. — 2-го жовтня 8 мінут після сходу сонця видко було майже повне затемнення місяця на північно-східньому узберіжжі ЗДА. В деяких місцях хмари на східньому обрію заслоняли сонце, але коло години пів до восьмої вони просунулися, і можна було ще бачити затемнену нижчу частину сонця. Попереднє затемнення було 12-го жовтня 1958 року; недавня повна затьма була 24-го січня 1925 р., а найближча буде аж 8-го квітня 2024 року. Під час повної затьми робиться з дня ніч, і видко на небі зорі.

● Торговельна Палата ЗДА внесла президентові Айзенгаверові пропозицію, щоб американський уряд зорганізував систематичну допомогу своїм бизнесменам в конкуренції з комуністичною економічною офензивою. Секретар Білого Дому Джеймс Гаґерті сказав, що Айзенгавер прихильно поставився до цієї пропозиції.